

Fig. 1. Kirke-Saaby. Ydre, set fra Syd.

KIRKE-SAABY KIRKE

VOLBORG HERRED

Kirken hørte i Middelalderen formodentlig under Bispestolens Foged i Saaby¹ og laa efter Reformationen under Roskildegård², der var overtaget af Kronen. Den blev 1673 bortskødet til Generalprokurør Peder Lauridsøn Scavenius³, som 1664 havde købt Aastrup Hovedgaard⁴, blandt hvis senere Ejere var Lensgreve Fr. Vilh. Danne-mand (sml. Klokke Nr. 2, S. 861). Kirken hørte under Aastrup, indtil den overgik til Selveje 1. Maj 1914.

Kirken ligger i den gamle Landsbys nordre Udkant (Fig. 9) paa svagt hævet Terræn. Kirkegaarden er usædvanlig stor, men til alle Sider staar endnu Dele af middelalderlig Munkestensmur, særlig mod Nord og Vest. Store Stykker er dog omsatte eller helt fornyede. Laagerne er moderne.

En *†Kirkelade* nævnes 1616 (Rgsk.).

Kirken er et Langhus med Rester af et romansk Tvillingtaarn og bestaar af romansk Skib, hvis forsvundne Kor har haft Apsis, og sengotisk Østforlængelse. Hertil er i gotisk Tid føjet fire Tilbygninger: Vaabenhus i Syd,

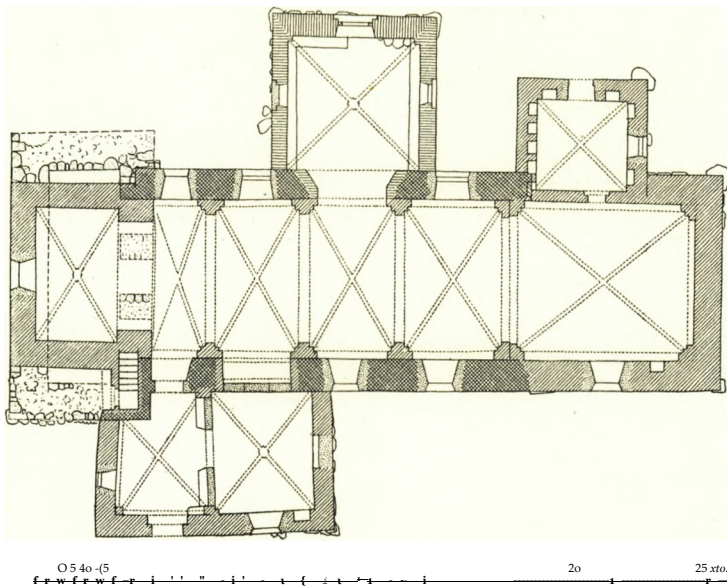

Fig. 2. Kirke-Saabby. Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. S. 1935.

senere udvidet med et Kapel paa Østsiden, Sakristi i Nord, Taarn i Vest og endelig et Kapel paa Skibets Nordside fra Renaissancetiden. Orienteringen har svag nordlig Afvigelse.

Den *romanske Kirke*, der tilhører det ældre Sæt danske Tvillingtaarnskirker og er jævnaldrende med Tveje-Merløse (Merløse Hrd.), Kirke-Fjenneslev (DK. Sorø, S. 326), Taarnby paa Amager (S. 278) og Kirke-Hyllinge, ligeledes i Volborg Hrd., tilhører saaledes senest første Fjerdedel af 1100'rne. Den har været opført af større og mindre, veltildannede *Fraadstenskvadre* i regelmæssige Skifter. Murene er baade ind- og udvendig dækket af jævne Pudslag. Som de nævnte Kirker har den haft Apsis, om hvilken Notater i Kirkens gamle Kopibog giver Oplysninger. Præsten fortæller her 1858, at der »ved Udgravningen af Gulvet under Altergulvet viste sig en muret Begravelse i omtrent $\frac{3}{4}$ Alens Afstand fra Alteret, af 5 Alens Diameter«; i Sandopfyldningen fandtes Rester af mindst 2 Rækker Lig og Egetræskister. »Begravelsen« syntes at optage hele Midten af Koret, »men blev ikke helt udgravet«. Som tidligere paavist⁵ kan der ikke være Tvivl om, at den af Præsten nævnte »Begravelse« maa være Kirkens oprindelige Apsis, og hans Opgivelse af Afstanden fra Alterbordet i Forbindelse med den Omstændighed, at Sakristiet er opført, mens det romanske Kor endnu stod, giver et omtrentligt Begreb om Apsidens Plads; nøjagtigt kan det ikke blive, idet det er usikkert, om den opgivne Afstand fra Alterbordet gælder Indervæggens Syldsten eller virkelige Murrester; men hvis der blot er en rimelig Nøjagtighed i Præstens Maalopgivelser, tør man ogsaa drage den Slutning, at Sakristiets Østmur har

H. M. 1917

Fig. 3. Kirke-Saaby. Ydre, set fra Nordvest.

flugtet med Korets Østmur. Hvis dette er rigtigt, bliver Korets Bredde større end Længden ligesom i Kirke-Hyllinge.

Skibet, hvis romanske Murhøjde over nuværende Terræn ved Sydkapellet er ca. 4,2 m, er bevaret i sin fulde Udstrækning, idet Nordøsthjørnet endnu er synligt fra Sakristiets Tagrum. Den udvendige Længde beløber sig til noget mere end Kirke-Hyllinge, indvendig er Maalene ca. 14 x 6 m. Af romanske Enkeltheder er kun Syddøren bevaret, om-

end noget ændret. Den sidder udvendig i et Fremspring, der har været vandret afsluttet foroven. Norddøren, der nu er ødelagt af et nyt Vindue, har været tilsvarende.

Ved Nationalmuseets Udgravning 1935 blev det romanske *Tvillingtaarns* Eksistens og Karakter fastslaaet. Det sydøstre Hjørne stod fuldt bevaret i Vaabehuset, og store Dele af Østmuren var indkapslet i det nuværende Taarns Østmur, og Nord og Syd for dette konstateredes Flankemurenes Tykkelse; i Vest har det gamle Taarns Ydermur flugtet med det nuværende. Udgravningen viste, at det brede, romanske Taarn, der sprang 125 cm frem foran Skibet til hver Side, ligesom den øvrige Kirke var opført af Fraadsten og havde 140 cm tykke Mure; i Grundplan har det maalt ca. 10,8 x ca. 5,5 m. Udgravningen under Taarnbuen viste Spor af to Pillefundamenter, og da en Pudsafbankning paa Østmurens sydlige Del ydermere blottede Sydvingen og det halve Stik af en rundbuet Aabning, var det givet, at Taarnrummet havde staaet i Forbindelse med Skibet ved tre lave, rundbuede Pille-Arkader. Disses ringe Højde kan kun forklares ved, at der over dem — i Lighed med de øvrige Kirker af samme Type, som alle har været Herremandskirker — har været en Tribune eller Herskabsstol; den har sikkert ogsaa haft tre Arkader, der vel har været baaret af Smaasøjler, enkelte eller dobbelte. Beviset for, at Taarnet har været tvillingdelt og ikke blot et bredt Vesttaarn som de skaanske, er, at Taarnrummets Midtarkade har været smallere end Sidearkaderne, 130 mod 150 cm; hvis der ikke havde været noget konstruktivt i denne Opdeling, maatte man naturligt vente, at Midtarkaden havde været bredest. Midtarkadens Bredde er imidlertid bestemt af den Afstand, der har været mellem Tvillingtaarnene, idet deres mod hinanden vendende Mure har flugtet med Arkadens Indersider. Taarnene har derfor ikke været helt kvadratiske, idet Nord-Sy d-Siderne har været bredere end Øst-Vest-Siderne, 5,6 x 4,8 m, et Forhold der f. Eks. svarer til Tveje-Merløses Taarne.

Ændringer og Tilføjelser. Maaske endnu før 1400 er Skibet blevet overhvælvet med fire Fag Krydshvælv, af hvilke det vestre af Hensyn til Dørene er ganske smalt. Hvælvene, hvoraf ialfald de tre vestligste er Helsten tykke forned, hviler paa dobbeltfalsede Vægpillere, hvis nuværende, smalle Kragbaand med skraa Underkant, er nypudsede med Cement. Gjordbuerne er Halvandenstens, Skjoldbuerne Helstens og Ribberne Halvstens; ingen Overribber. I de to østligste Fag ses over de moderne Vinduer spidsbuede Stik af et ældre Sæt Vinduer, der formodentlig er samtidige med Hvælvene.

Den ældste Tilbygning er sikkert det lille *Vaabenhus*, der nu udgør vestre Del af den nuværende store Udbygning mod Syd. Det er opført, inden det romanske Taarn, hvis sydøstre Hjørne, som nævnt, staar bevaret i Vaabenhusets Indre, blev nedrevet. Murene, der er sat af Munkesten paa bindig Kampestenssyld, er bevarede i Højde med den fladbuede, falsede Syddør. I det Indre, der oprindeligt dækkedes af et fladt Bjælkeloft, er der Øst for Døren Rester af en muret Bænk.

Sakristiet, fra 1400'rne, blev opført mod det romanske Kors Nordmur, og dets østlige Flankemur har sikkert som nævnt flugtet med Korets Østmur. Det er muret af Munkesten over Kampestenssyld. Flankemurenes Gesims bestaar af tre udkragede Skifter. Blændingsgavlen er forstyrret ved Kamtakkernes Nedtagning, men der har været fem Høj blændinger, alle tvillingdelt af en Halvstens Stav, de to yderste dog delvis udmurede. I Væggene er der lavtsiddende, fladbuede Nicher, fem i Vest, to mod Nord, hvor der er brudt en moderne Dør, og to i Østsiden, som har et moderne Vindue. Det Indre dækkes af et samtidigt Krydshvælv, der oprindeligt har haft Skjoldbue mod det romanske Kor; det er fladt kuppelformet paa Oversiden, uden Indskæringer.

Efter Skibets Overhvælvning og Sakristiets Opførelse blev den romanske Triumfmur nedbrudt, og et nyt *Kor* opført i Skibets Bredde af Munkesten over Kampestenssyld. Mens Nordmuren er ført hen over Sakristihvælvet i fuld Bredde, er den forned kun halvanden Sten tyk og med Adgang til Sakristiet gennem en meget smal, fladbuget, falset Dør. Over det moderne Syd-vindue spores et oprindeligt, spidsbuet Vindue, der er meget højt og meget bredt og maa have været stærkt falsat; noget Østvindue har der ikke været. Mod Syd er der under Retkantgesimsen to Savskifter adskilt af et glat Skifte, og Østgavlen har lidt over Gesimshøjde en tilsvarende Dekoration og derover syv brede Høj blændinger, hvis øvre Afslutning er forstyrret ved Kamtakkernes Nedtagning i nyere Tid. Det store Korhvælv er oprindeligt, med falsede Hjørnepillere og spidse Helstens Buer til alle Sider. Ribberne er Halvstens; lette Overribber med Trinkamme af Bindere. I Sydveggen mod Øst er der en firkantet Gemmeniche, 53 x 42 cm.

Fig. 4. Kirke-Saaby. Indre, set mod Sydvest.

Paa Grund af Korets anselige Størrelse blev Hvælvet saa meget højere end de øvrige Hvælv, at det var nødvendigt at hæve det romanske Skibs Tagværk, hvorfor Langmurene forhøjedes ca. en halv Meter. Denne Forhøjelse er indvendig af Fraadsten, udvendig af Munkesten, der har staaet blanke med Undtagelse af den dobbelte Retkantgesims.

I Middelalderens seneste Del udvidedes Vaabehuset med et *Kapel* mod Øst til omtrent dobbelt Bredde, idet Taggavlen og hele Østmuren blev nedrevet. Materialet er Munkesten over Kampestenssyld; i denne ses en stor Sten med *Helleristninger* fra Bronzealderen: et Skib og talrige skaalformede Fordybninger. Over Sydmuren paa det gamle Vaabenhus springer det paabyggede Murværk ca. 12 cm tilbage, Flankemurene fik Gesimser af to udkragede Skifter. De to Udbygninger har fælles Blændingsgavl af midtsjællandsk Type omtrent svarende til Yigersted (DK. Sorø, S. 485). Over en Række korte Høj blændinger med eller uden vandret Fals eller aftrappede, er der en stor falset Cirkelblænding flankeret af to mindre; den store har i Bunden et ophøjet græsk »korset Kors«. Hvis der har været Blændinger over Cirklerne, er de nu forsvundne sammen med de i ny Tid nedtagne Kamtakker. Over Kapellets moderne Sydvindue iagttages et ældre, nærmest spidsbuet Vinduesstik, og svarende hertil ses indvendig i Østmuren en spidsbuet, 24 cm

dyb, 126 cm bred, spidsbuet Blænding, vel et oprindeligt Yindue, der dog i Ydermuren er helt forsvundet ved moderne Reparationer med kløvede Kampesten. I Kapellets Syd væg en lille, fladbuet Niche. Hele Tilbygningens Indre dækkes af to Krydshvælv, samtidige med Udvidelsen, det østlige med Topkvadrat. I det gamle Vaabenhus er der Halvstens Skjoldbuer mod Syd og Vest; Østfaget derimod er skjoldbueløst og aabner sig mod Skibet ved en spidsbuet Arkade, hvis Stik har Fals til begge Sider; i denne og mod Vaabenhuset var der tidligere Jerngitre. Østfaget blev 1879 indrettet til Ligkapel og fik Skillemure mod Skibet og under Gjordbuen, det sidste Sted med Dør til Vaabenhuset (Kopibog).

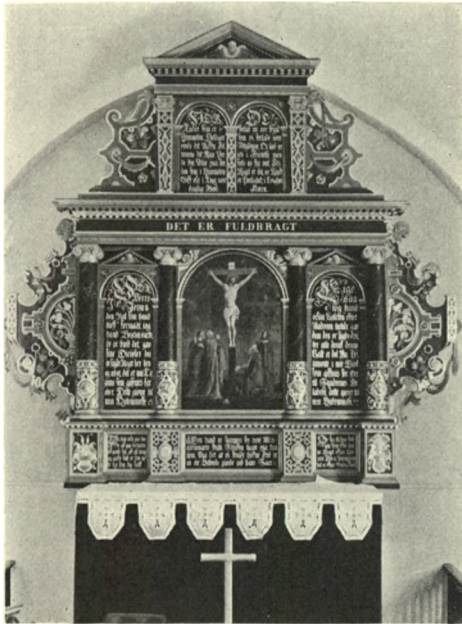
Det gotiske *Taarn* er kun middelalderligt i sine nedre Dele, muret af Munkesten og Fraadsten fra det romanske Tvillingtaarn. Taarnrummet staar i Forbindelse med Skibet ved en bred, rundbuet Arkade gennem den svære Østmur, hvis Tykkelse er bestemt af det romanske Taarns Østmur. Taarnrummet overdækkes af et oprindeligt Krydshvælv med Toprude. Trappehuset, der er indbygget i det romanske Taarns Sydøsthjørne, har i Yest fladbuet Dør, anbragt i en høj, fladbuet Blænding, der er spændt fra Vaabenhus til Taarn. Trappen er ligeløbende med tøndehvælvet Loft. De øvre Stokværk er fortrinsvis bygget af Munkesten i uregelmæssig Skiftegang iblandet nyere Materiale (sml. ndf.). Mellestokværket har i Nord en smal, rundbuet, indefter smiget Glug og Adgang til Skibets Loft ad en dobbeltfalsset, rundbuet Dør; i Klokkestokværket er der til hver Side et Par simple, fladrundbuede Glamhuller. Pyramidespiret stammer fra 1744 (Kopibog). 1673 skriver Peder Scavenius: Saaby Kirkes Tilstand og hvis til et nyt Taarn at opbygge behøves, andrager alene efter Murmesternes Overslag 1600 Slettedaler. Ifølge kgl. Resolution af 11. April 1744 tillodes det paa Grund af Kirkens Brøstfældighed, at halvanden Alen af Taarnet nedtoges, og at et nyt Sparreværk opsattes med fire Skraagavle, og ved kgl. Resolution af 13. Aug. 1772, at Taget blev belagt med Tagsten i Stedet for med Bly, og det overskydende anvendtes til Kirkens Nytte (Kopibog).

Nordkapellet er bygget af Munkesten, fortrinsvis i Krydsskifte og stammer antagelig fra Tiden o. 1600. Flankemurene har Retkantgesims, og Taggavlen er

H. M.1917

Fig. 5. Kirke-Saabu. Altertavle 1598, for Istand-sættelsen 1937 (S. 858).

E. M. 1945

Fig. 6. Kirke-Saaby. Altertavle 1598, efter Istandsættelsen 1937 (S. 858).

glat med lave, blytækkede Kamme, der forneden afsluttes med et lille vandret Led; i Gavlen, der sikkert har været kronet af en Toptinde, er der en lille, fladrundbuet, nu tilmuret Glug. Kapellets tre Vinduer er sikkert alle oprindelige. Det større Nordvindue er fladrundbuet ligesom det vestre, mens Østvinduet er rundbuet; alle Vinduer er udvendig faldede, indvendig smigede, det vestre tilmuret i ydre Murflugt, de to andre lidt ændrede i Lysningen. Kapellet overdækkes af en oprindelig Hvælving, hvis Halvstens Ribber med Topkvadrat løber af paa Hjørnepiller mod Gavlen, men mod Syd forløber i Murene; ingen Overribber. Over Hvælvet er de indre Gavlhjørner afrundede. Rummet staar i Forbindelse med Skibet ved en bred, fladbuget Arkade, der har stærk Smig mod Kapellet.

Skibets Nordvinduer paa hver Side af Kapellet har ujævne Rundbuer og synes at være omdannede Renaissancevinduer, muligvis samtidige med Nordkapellet. De øvrige Vinduer med Støbejernsrammer mod Syd og Vest stammer fra 1857 (Kopibog). Vinduerne i Nordkapellet har gotiserende Trærammer. Om tidligere Istandsættelser minder Jernbogstaver paa søndre Tilbygningens Gav: Av 1772 (sml. under Taarn, S. 857) og paa Skibets Sydmur IBE (henvisende til Johan Bartholin Eichel til Aastrup). Tagværkerne er alle nye, af Fyr. Kirken staar hvidtet og er hængt med Vingetegl.

INVENTAR

Alterbord, muret af Fraadsten op ad Østvæggen, nu helt overpudset. I Oversiden fandtes 1858 en *Helgengrav*, dækket af en flad Sten; den indeholdt en sammenbojet Blyæske med nogle Benrester indsvøbt i rød Silke (Kopibog).

‡*Alterbordspanel* med Aarstallet 1568 og Renaissanceudskæringer fjernedes 1858; det bar Paaskriften: »Restaureret 1819 af Marie Kofod« (Kopibog).

Altertavle (Fig. 5—6) fra 1598 i Høj-Renaissance, med nyt Topstykke. Storstykket flankeres af to joniske Helsøjler, dets Midtfelt af to tilsvarende Halvsøjler, der alle har glatte Skafter og Prydbælter med Evangelisttegnene i Kar-

toucher omgivet af ung-renaissanceagtigt Bladværk. Midtfeltet indeholder en Arkade med ganske smalle, glatte Pilastre, profilerede Kapitæler og i Buevinklerne Englehoveder; Sidefelterne har tilsvarende, smallere Arkader med Rosetter i Buevinklerne og krones af en lav Trekantgavl hvori et Englehoved. Bag de yderste, frie Søjler findes en Fylding med en Bladmонтant, hvori nederst er indføjet to Kartoucher med reliefskaaret 1598, derover to Bomærkeskjolde med Initialerne T H H og R I og øverst to Kartoucher hvori Jesumonogram. De smukt skaarne Storvinger, der foroven ender i Løvehoved og forneden i Løvepote, mens en Midtflig er formet som et Fuglehoved, omfatter en halv Kartouche med Akantusplanter i Vase. Af de kraftige Postamentfremspring smykkes de inderste med Kassetteværk om en oval Bosse, de yderste bærer hjelmmede Vaaben for Krabbe og Banner. 1807 sagdes Tavlen at tabe nogle Stykker af Ælde, og derefter er Topstykket sikkert fjernet. Det nye Topstykke, der er skaaret i Stilen, tilsattes 1937⁶.

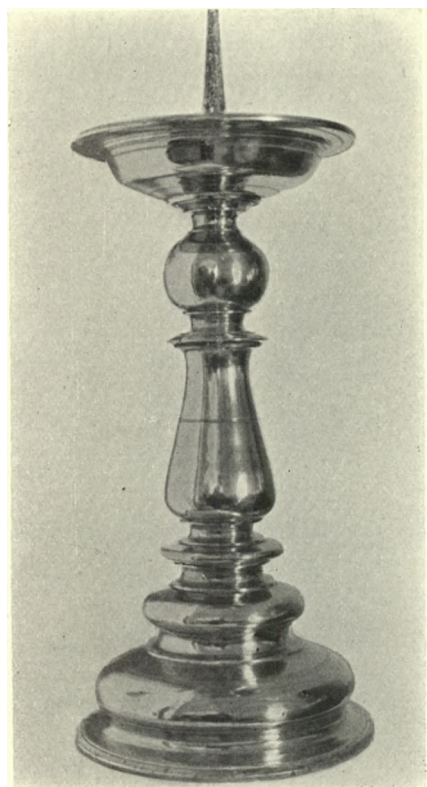
I Midtfeltet sidder et Korsfæstelsesmaleri paa Træ, fra o. 1800, malet oven paa et ældre Nadverbillede. I Sidefelterne fandtes tidligere Malerier af Tro og Haab i Empiregevandter, sikkert samtidige med Empire-Stafferingen. Tavlens oprindelige Farver fremdroges og restaureredes 1937⁷, efter at en hvid Empire-Staffering med Guld og en senere graa Overmaling var fjernet. Rammeværket er broget med rig Anvendelse af Guld og Lasurer. Alle Indskrifter staar med gylden Fraktur paa sort Bund, i Storstykkets Sidefelter Nadverordene delvis paa oprindeligt Grundlag; de øvrige Indskrifter er fra 1937.

Altersølv. Kalk (Fig. 7) i Ny-Klassicisme, stemplet med Københavns Byvaaben [17]82, 22 cm høj; den firsidede Fodplade har riflet Kant og Blade i Vinklerne, den runde Fod drevet, baandomvundet Bladkrans under svajet, kanneleret Skaft, der foroven afsluttes af en riflet Krave. Bægeret hviler i støbte Blade og har omkring Midten et ligeledes støbt Hængeklæde med to

V. H. 1931

Fig. 7. Kirke-Saaby. Alterkalk 1782 (S. 859).

E. M. 1945

Fig. 8. Kirke-Saaby. Alterstage, vistnok fra 1619 (S. 860).

ovale, korsblomstprydede Medailloner, op-hængt i Baandsløjfer; under Mundingsran-den løber et Slingbaand med Korsblomster; Mestermærke [17]81 for Jon Jonsen (Bøje 649). Glat *Disk* med graveret Georgskors og samme Stempler som Kalken.

Sygekalk o. 1725—50, 14 cm høj, med tunget Fodplade, rund Fod i to Afsæt, rundt Skaft, ottedelt Knop med vandret Midtskive og lavt Bæger.

Alterstager (Fig. 8), sikkert anskaffet 1619, 50 cm høje, med profileret Skaft, der har Baluster under Kugleled; under Foden Mærker af tre Fødder. 1619 solgtes to gamle *† Alter stager* af Grydekobber, som vejede 18 Pund (Rgsk.).

Døbefont, romansk, af Granit. Den glatte, nærmest tøndeformede Kumme, der er ud-muret og maaler 84 cm i Tvm., har for-neden en smal Hulstav, og den klodsede, cylindriske Fod bærer øverst en flad Rund-stav; paa den ene Side er der en rundbuet Fordybning med Afløbshul.

Daabsfad fra o. 1550—75, af sydtysk Ar-bejde, købt 1616 (Rgsk.), med det habsburgske Vaaben i Bunden, omgivet af Minuskelring og paa Randen en indstemplet Lilliefrise.

Daabskande fra 1800'rne, af Tin.

'\Korbuekrucifiks. Paa Bjælken under dette stod et rimet leoninsk Vers: »Respice qui transis quia tu mihi causa doloris. En morior pro te peccatum desine pro me« (»se her, du som gaar forbi, thi du er Aarsagen til min Smerte. Se, jeg dør for dig, hold op med at synde for min Skyld«) (Præsteindb. 1758).

Prædikestol i ny-gotisk Stil, af egetræsmalet Zink, udført 1858—59 af Zink-støber Rasmussen, København (Rgsk.). Den afløste en enkel *†Prædikestol* fra 1819 (Kopibog); 1802 faldt den gamle *†Prædikestolshimmel* af Eg ned (Synsprotokol).

Stolestader i Empire fra Begyndelsen af 1800'rne. De enkle Gavle har en bred, kanneleret Pilaster og derover et rudeformet Spejl i det fladbuet af-sluttede Topstykke. I de to Østfag er der dog Ovalspejl paa Pilasterskafterne og maaneseglformet Spejl i Topstykket. Dørene er kun bevaret i Nordkapellet. Af Kirkens gamle *†Stader*, der leveredes 1616—18 af Brix Snedker i Ros-

kilde (Rgsk.), er bevaret to Panelstykker, der nu tjener som Østpaneler; begge har Arkader med omløbende Listeværk, Profilkapitæler og Fladsnit i Buevinklerne, adskilt af joniske Pilastre. Alt Stoleværket er egetræsmalet.

†*Brudestol* forfærdigedes 1618 af Brix Snedker (Rgsk.).

Dørfløje. 1) Vistnok fra Slutningen af 1500'rne, af Fyr, glat, bestaaende af tre Planker sammenholdt af en Revle og mod Koret af fire Jernbaand, der ender i Halvmaaner. Spinkel Dørring med tre Knopper. Mellem Kor og Sakristi.

2) 1601, af fire Planker med otte kvadratiske Felter, begrænset af paalagte, profilerede Rammestykker; i et af disse er indskaaret 1601. Snoet Dørring paa tunget Beslag. Den oprindelige Laas er delvis bevaret. I Skibets Syddør.

†*Pulpitur* fra 1586 fandtes endnu 1803 (Synsforretning).

Pengeblok fra 1800'rne, af Eg, jernbundet og med svære Hængelaase.

Ligbaare o. 1800, to lange Bærestænger af Fyr, forbundet ved seks Jernlænker, men uden Ben. I Taarnets Mellemstokværk.

†*Sejerværk* omtales som gammelt 1803 (Synsprotokol); 1820 tillodes det at nedtage Taarnuret, som flyttedes til Soderup Kirke (Kopibog).

Klokker. 1) 1519, støbt af Klokkestøber Henrik. Spejlvendte Minuskler mellem Lilliefriser: »Laudate Deum in symbalis bene sonantibus. Anno Domini mdxviii Hericn (!) Oluf Anderssen Oluf Hemmingezen« (»priser Gud med vellydende Cymbler. I Herrens Aar 1519«); efter Støberens Navn staar hans Bomærke. Hankene har Tovstave og Kristushoveder. Tvm. 94 cm (Uldall 270).

2) »Gud til Ære Menigheden til Glæde støbt i Randers af P. P. Meilstrup. Frederik Vilhelm Dannemand Louise Christiane Schulin 1857«.

†*Klokke*. 1590, støbt af Borchart Quellichmeier. »Verbum Domini manet in æternum. Borkhard Gelther me fecit anno 1590« (»Guds Ord bliver i Evighed«) (Præsteindb. 1758).

Ved Klokkeskatten 1528 afleveredes en †*Klokke* og 1602 endnu een⁸.

GRAVMINDER

Gravsten. 1700'rne. Randprofileret Kalksten, 148 x 108 cm, med udslidte, fordybede Versaler, Kranie foroven og Timeglas forneden. Paa Kirkegaarden, mellem Sakristi og Nordkapel.

†*Begravelse* og -*Kister*. Ved Udgravning i Koret 1858 fandtes i den nedbrudte Apsis to Rækker Kister af Eg (sml. S. 853); et af Beslagene var forment »som en Krans af Kroner og Blomster« (Kopibog).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1616—19 (RA). — Synsforretning 1620 (RA), Synsprotokoller 1820—22, 1823—53 (LA). — Kirkebog 1771—1831 (LA). — Kopibog 1786—1897, div. Aar (ved

Embedet). — Bilag til Skøde af 23. April 1673 (RA). — Præsteindberetning til Hofman 1758 (LA). — Museumsindberetninger af K. Bahnson 1883, Christen Borch 1917, Harald Munk 1917 og 1936 (Altertavle), C. G. Schultz 1931, revideret af E. Moltke, Elna Møller og Kirsten Weber-Andersen 1945.

C. G. Schultz: Bidrag til de danske Tvillingtaarnes Udviklingshistorie, i Fra Københavns Amt 1935, S. 119—124.

¹ Sml. J. O. Ahrnung: Roskilde Domkapitels Historie I, 350. ² Skriveren paa Roskildegaard var 1567 i Besiddelse af Jus patronatus, formodentlig som Forlening (Sjællands Stiftsbog 1567). ³ Kronens Skøder II, 388. ⁴ Allerede 1680 udøvedes Kaldsretten til Kirken skiftevis af Ejerne til Aastrup og Skullerupholm (senere Ledreborg), idet Annekset Kisserup hørte under sidstnævnte Gods, men 1806 overdroges Kaldsretten til Kronen af Aastrups daværende Ejer. ⁵ C. G. Schultz S. 123. ⁶ Udført af Billedskæererne J. Ladegaard og Søn, Fredericia. ⁷ Af Harald Munk. ⁸ AarbKbh. 1917. S. 34.

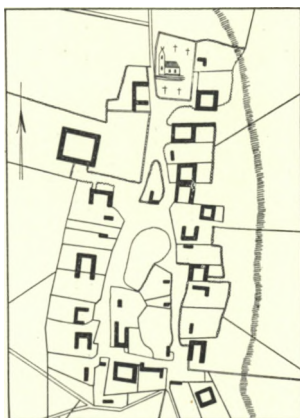

Fig. 9. Kirke-Saaby 1795.